

Εγκλήματα μίσους στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Τα άρθρα 1, 10, 21 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διασφαλίζουν, αντιστοίχως: το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, την απαγόρευση των διακρίσεων και το δικαίωμα στην πραγματική προσφυγή και στο αμερόληπτο δικαστήριο.

Πλαίσιο πολιτικής

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύει τις διακρίσεις, υποχρεώνοντας τα κράτη μέλη της ΕΕ να καταβάλλουν προσπάθειες για την καταπολέμηση εγκλημάτων τα οποία υποκινούνται από τον ρατσισμό, την ξενοφοβία, τη θρησκευτική μισαλλοδοξία ή την αναπηρία ενός ατόμου, τον γενετήσιο προσανατολισμό ή την ταυτότητα του φύλου του.

Για την αντιμετώπιση των εκτεταμένων προκαταλήψεων σε βάρος ορισμένων ομάδων και την αποκατάσταση της ζημίας που προκαλείται στα θύματα, σε άλλα μέλη της ίδιας ομάδας και στην κοινωνία γενικότερα, απαιτείται μεγαλύτερη πολιτική βούληση εκ μέρους των υπευθύνων λήψης αποφάσεων στα κράτη μέλη της ΕΕ. Τεράστιος αριθμός ανθρώπων σε όλη την ΕΕ στοχοποιούνται απλώς και μόνο λόγω της καταγωγής, των πεποιθήσεων, των επιλογών ζωής ή της εξωτερικής εμφάνισής τους, εικαζόμενων ή/και πραγματικών.

Ο FRA δημοσίευσε δύο εκθέσεις σχετικά με τα εγκλήματα μίσους, οι οποίες από κοινού παρέχουν μια συγκριτική ανάλυση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου, των προσωπικών εμπειριών σε σχέση με τα εγκλήματα υποκινούμενα από προκαταλήψεις και την κατάσταση της επίσημης συλλογής στοιχείων στα 27 κράτη μέλη της ΕΕ.

Η έκθεση με τίτλο «Καθιστώντας ορατά τα εγκλήματα μίσους στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η αναγνώριση των δικαιωμάτων των θυμάτων» (*Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights*) δίνει έμφαση στη διάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που θίγονται από τα εγκλήματα μίσους, παρέχει μια συγκριτική ανάλυση των επίσημων μηχανισμών συλλογής στοιχείων και εξετάζει τρόπους διεύρυνσης της επίσημης συλλογής στοιχείων. Η έκθεση με τίτλο «EU-MIDIS Εστίαση στα Δεδομένα 6: οι μειονότητες ως θύματα εγκληματικών ενεργειών» (*EU-MIDIS Data in Focus 6: Minorities as victims of crime*) παρουσιάζει στοιχεία σχετικά με τις εμπειρίες θυματοποίησης των ερωτηθέντων σε πέντε τύπους εγκλημάτων, οι οποίοι ποικίλλουν από αυτό της κλοπής έως τη σοβαρή παρενόχληση.

Βασικά θέματα

Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη μέλη της ΕΕ για την καταπολέμηση των διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας, συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων μίσους, η κατάσταση δεν παρουσιάζει βελτίωση. Αντιθέτως, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται εξακολούθηση και εκ νέου έξαρση των παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων ανθρώπων που ζουν στην ΕΕ, με φαινόμενα λεκτικής κακοποίησης, σωματικών επιθέσεων ή ακόμη και δολοφονιών υποκινούμενων από προκαταλήψεις.

Από την έρευνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μειονότητες και τις διακρίσεις (EU-MIDIS) του 2008, στην οποία ερωτήθηκαν 23.500 άτομα μέλη εθνοτικών μειονοτήτων ή μετανάστες, διαπιστώθηκε ότι τουλάχιστον ένας στους τέσσερις συμμετέχοντες από τις ακόλουθες ομάδες θεωρούσε ότι είχε πέσει θύμα εγκλήματος «φυλετικής προέλευσης» προσωπικής φύσης (επίθεση, απειλής ή σοβαρής παρενόχλησης) κατά τους δώδεκα μήνες που προηγήθηκαν της έρευνας: Ρομά στην Τσεχική Δημοκρατία, Σομαλοί στη Φινλανδία, Σομαλοί στη Δανία, Αφρικανοί στη Μάλτα, Ρομά στην Ελλάδα, Ρομά στην Πολωνία και Αφρικανοί Υποσαχάριας Αφρικής στην Ιρλανδία (Βλέπε διάγραμμα).

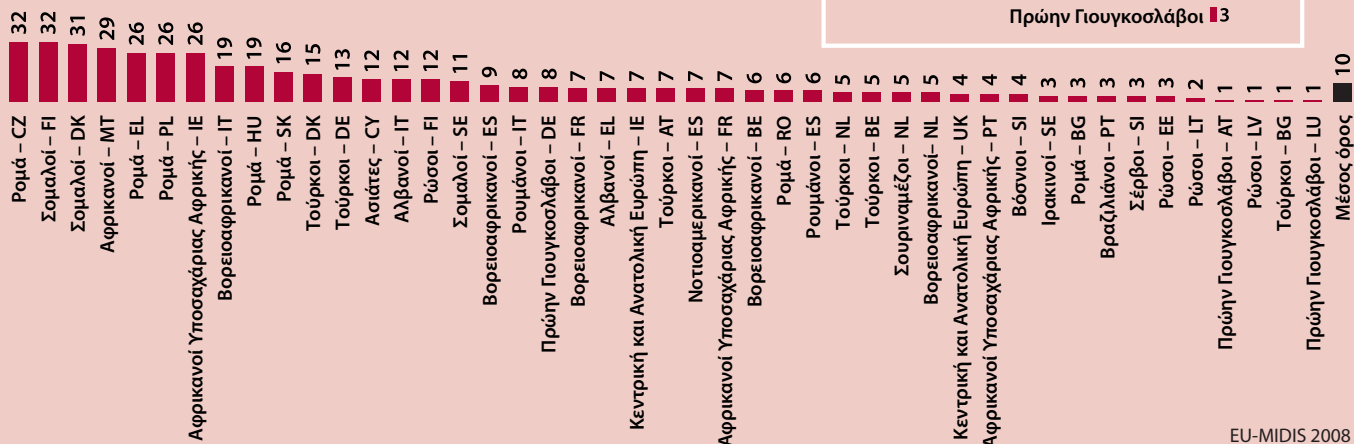
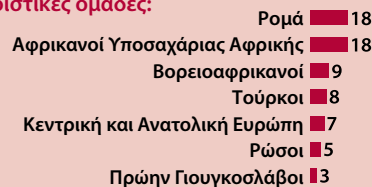
Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) έχει αποφανθεί επανειλημμένα ότι οι χώρες πρέπει να αναφέρουν ρητά το κίνητρο στην περίπτωση φυλετικών εγκλημάτων ή εγκλημάτων τα οποία τελέστηκαν λόγω των θρησκευτικών πεποιθήσεων του θύματος. Η παράβλεψη της προκατάληψης ως κινήτρου για την τέλεση ενός εγκλήματος συνιστά παραβίαση του άρθρου 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

Το ΕΔΑΔ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις προκαταλήψεις ως κίνητρο για την τέλεση εγκλημάτων μίσους, καθώς η θυματοποίηση ανθρώπων λόγω της πραγματικής ή της εικαζόμενης υπόστασής τους μεταφέρει ένα ιδιαίτερα ταπεινωτικό μήνυμα: ότι το θύμα δεν είναι ένα άτομο με ξεχωριστή προσωπικότητα, ικανότητες και εμπειρίες, αλλά ένα απρόσωπο μέλος μιας ομάδας η οποία φέρει ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό. Με αυτόν τον τρόπο υποδηλώνεται ότι τα δικαιώματα αυτής της ομάδας μπορούν –ή ακόμη πρέπει– να παραβλέπονται, γεγονός που συνιστά κατάφωρη παραβίαση των βασικών αρχών της ΕΕ για τη δημοκρατία και την ισότητα.

Τα πορίσματα των ερευνών δείχνουν ότι τα θύματα και οι μάρτυρες εγκλημάτων μίσους εμφανίζονται απρόθυμοι να τα καταγγείλουν, τόσο στις αρχές έπιβολής του νόμου και στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, όσο και σε μη κυβερνητικές οργανώσεις ή ομάδες υποστήριξης θυμάτων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλά εγκλήματα να μην καταγγέλλονται, να μην διώκονται και, κατά συνέπεια, να παραμένουν στην αφάνεια.

«Προσωπικά» εγκλήματα με εικαζόμενο «φυλετικό» κίνητρο σε βάρος μελών εθνοτικών μειονοτικών ομάδων και ομάδων μεταναστών, ανά κράτος μέλος της ΕΕ (%)

αθροιστικές ομάδες:

EU-MIDIS 2008

Σημειώσεις: Ερώτηση DD4-DE5: Πιστεύετε ότι [αυτό το περιστατικό/κάποιο από αυτά τα περιστατικά] που έλαβε χώρα ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ 12 ΜΗΝΕΣ οφείλεται εν μέρει ή εξ ολοκλήρου στο γεγονός ότι είστε μετανάστης ή μέλος εθνοτικής μειονότητας?

Πηγή: FRA (2012), έκθεση EU-MIDIS Data in Focus 6: Minorities as victims of crime, διάγραμμα 5

Σε τέτοιες περιπτώσεις, ενδέχεται να μην διασφαλίζεται ο πλήρης σεβασμός ή η προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων, πράγμα που σημαίνει ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν τηρούν τις υποχρεώσεις τους απέναντι στα θύματα εγκληματικών ενεργειών.

Τρόποι αντιμετώπισης

Για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους και των σχετιζόμενων παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της πρέπει να καταστήσουν τα εγκλήματα αυτά πιο ορατά και τους δράστες υπόλογους.

Μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ διαπιστώνονται σημαντικές διαφορές στα στοιχεία που καταγράφονται και δημοσιεύονται για τα εγκλήματα μίσους υποκινούμενα από προκαταλήψεις. Αυτή η διαφοροποίηση σημαίνει ότι σε πολλές περιπτώσεις οι επίσημοι μηχανισμοί συλλογής στοιχείων για τα εγκλήματα μίσους στην ΕΕ δεν αποδίδουν πλήρως την πραγματική κατάσταση. Σύμφωνα με την έκθεση «Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights», μόνο οκτώ κράτη μέλη της ΕΕ καταγράφουν εγκλήματα με κίνητρο τον (εικαζόμενο) γενετήσιο προσανατολισμό του θύματος, ενώ μόνο τέσσερα κράτη μέλη συλλέγουν ή δημοσιεύουν στοιχεία για εγκλήματα εναντίον Ρομά.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να θεσπίσουν νομοθεσία η οποία να υποχρεώνει τα κράτη μέλη να συλλέγουν και να δημοσιεύουν στατιστικά στοιχεία για τα εγκλήματα μίσους. Κατά το ελάχιστο δυνατό, θα πρέπει να περιλαμβάνουν τον αριθμό των περιστατικών που καταγγέλλονται από πολίτες και των περιστατικών που καταγράφουν οι αρχές, καθώς επίσης και τον αριθμό των περιπτώσεων καταδίκης των δραστών, τους λόγους για τους οποίους θεωρήθηκε ότι τα εν λόγω αδικήματα αφορούσαν διακρίσεις καθώς και τις ποινές που επιβλήθηκαν.

Οι αρχές επιβολής του νόμου και τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης θα πρέπει να βρίσκονται σε εγρήγορση για κάθε ένδειξη εγκλήματος το οποίο υποκινείται από προκαταλήψεις. Οι νομοθετικές αρχές θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο επιβολής αυστηρότερων ποινών για τα εγκλήματα μίσους ώστε να τονίσουν τη σοβαρότητα των αδικημάτων αυτών. Τα

δικαστήρια θα πρέπει να εκδικάζουν δημοσίως τις υποθέσεις εγκλημάτων υποκινούμενων από προκαταλήψεις, ώστε να προάγουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα εγκλήματα μίσους και να καταστήσουν σαφές ότι η τέλεση τέτοιων αδικημάτων επιφέρει την επιβολή αυστηρότερων ποινών.

Όπου είναι εφικτό βάσει της εθνικής νομοθεσίας, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εξετάζουν τα στοιχεία που συλλέγονται για τα εγκλήματα μίσους ανά φύλο, ηλικία και άλλες μεταβλητές, ώστε να καταστεί εφικτή η καλύτερη κατανόηση των διαφόρων μορφών θυματοποίησης και παραβατικής συμπεριφοράς. Οι επίσημοι μηχανισμοί συλλογής στοιχείων για τα εγκλήματα μίσους πρέπει να συνοδεύονται από έρευνες για τη θυματοποίηση προκειμένου να διαφωτιστούν πτυχές όπως η φύση και η έκταση των μη καταγγελλόμενων εγκλημάτων, οι εμπειρίες των θυμάτων εγκληματικών ενεργειών με τις αρχές επιβολής του νόμου, οι λόγοι για τους οποίους τα εγκλήματα αυτά δεν καταγγέλλονται και η επίγνωση των θυμάτων εγκλημάτων μίσους σε ό,τι αφορά τα δικαιώματά τους.

Σε γενικές γραμμές, τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διευρύνουν το πεδίο της επίσημης συλλογής στοιχείων για τα εγκλήματα μίσους προκειμένου:

- να καταστήσουν τα εγκλήματα μίσους ορατά στην ΕΕ
- να δώσουν στα θύματα εγκλημάτων μίσους τη δυνατότητα προσφυγής εναντίον των δραστών
- να διασφαλίσουν ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τα εγκλήματα μίσους ως παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Περισσότερες πληροφορίες:

Για τις εκθέσεις του FRA σχετικά με τα εγκλήματα μίσους *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* και *EU-MIDIS Data in Focus 6: Minorities as victims of crime* - επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources>

Επισκόπηση των δραστηριοτήτων του FRA σχετικά με τις φυλετικές διακρίσεις στην εργασία και τις σχετικές μορφές μισαλλοδοξίας διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://fra.europa.eu/en/theme/racism-related-intolerances>